

- De naturligt forekommende østrogene plantestoffer og deres betydning for vores naturlige forsvarsmekanismer, herunder samspillet mellem de østrogene plantestoffer og miljøøstrogenene (de kunstigt producerede østrogene stoffer).

6. Det bør undersøges, om danske rensningsanlæg skal udbygges, så syntetiske østrogener, der blandt andet anvendes i p-piller, ikke slipper ud i miljøet (dvs. tilføjelse af et ekstra trin i rensningsprocessen, f.eks. ultraviolet lys eller filtrering med aktivt kul). Til alle nye rensningsanlæg bør det være et krav.

7. Overvågningsprogrammerne i de arktiske egne bør udvides. På nuværende tidspunkt overvåges der kun for et lille antal kemikalier i de arktiske egne. For at få et overblik over, hvordan blandt andet de hormonforstyrrende stoffer spreder sig i miljøet, bør programmerne udvides til at omfatte flere kemikalier som bromerede flammehæmmere, en række nye pesticider m.v.

8. Der bør indføres screening af kvinders brystmælk med det erklærede politiske mål for øje, at ophobning af skadelige kemikalier – herunder hormonforstyrrende stoffer – ikke accepteres i menneskers kroppe. Når stoffer identificeres i kvinders brystmælk, er det en alvorlig alarmklokke, der bør føre til restriktioner/udfasning/forbud mod de fundne kemikalier.

9. Der bør gøres en særlig indsats for at sikre vejledning til gravide og forældre om, hvordan man undgår de hormonlignende stoffer (som jo ophobes i miljøet, længe efter at de er blevet forbudt).

EL tilføjer, at behovet for nationale initiativer ikke alene kan begrundes i, at en EU-indsats har lange udsigter, men også i, at den danske regering har nogle faktiske muligheder for på kort sigt at reducere danske borgeres og ikke mindst fostres og børns påvirkning fra (mistænke) hormonforstyrrende stoffer, hvis man reelt ønsker en sådan mindskelse.

Men det forudsætter, at et flertal i det danske Folketing vedkender sig et ansvar for en indsats

og ikke nøjes med at henvise til, at det alene kan ske på EU-niveau.

En række tiltag kræver EU-godkendelser, men skal ikke desto mindre forsøges gennemført alligevel.

Ud over de ovenfor nævnte nationale tiltag kan følgende tiltag iværksættes:

Synliggørelse: Ud over den foreslåede kortlægning af de hormonforstyrrende stoffers forekomster i vandmiljøet, kan produkter indeholdende mistænkte hormonforstyrrende stoffer synliggøres ved, at regeringen iværksætter en øjeblikkelig kortlægning af alle produktgrupper og konkrete produkter, som indeholder de kemikalier, der mistænkes for at have hormonforstyrrende effekt. Dette kan ske via Produktregistret, hvor produkter anmeldes. Offentliggørelse kan f.eks. ske via Grøn Information eller Forbrugersinformationen.

Positiv mærkning: Regeringen kan indføre en mærkningsordning, hvor producenter kan få tiladelse til positiv mærkning, dvs. »fri for hormonforstyrrende stoffer«, af produkter, der ikke indeholder nogen af kemikalierne fra en af Miljøstyrelsen udarbejdet »mistankeliste«.

Substitution: Der kan iværksættes et program under Miljøstyrelsen til støtte for danske producenter, som vil substituere de mistænkte kemikalier.

Behovsdokumentation: Regeringen kan indføre krav om dokumentation for, at de pågældende stoffer er nødvendige (og ikke kan substitueres/undværes) i produkter som forudsætning for markedsføring.

Spildevand/afledning fra landbruget: Før regeringen iværksætter et større udbygningsprogram for renseanlæg i Danmark, bør hormonforstyrrende stoffer i spildevand undersøges nærmere. Det er p.t. uklart, om og hvor de hormonforstyrrende stoffer bliver nedbrudt. Der kan være tale om, at stofferne transformeres og derfor ikke opdages, men kan antage deres oprindelige form igen. Gylle fra landbruget bør også undersøges for indhold af østrogenlignende forbindelser, ligesom disse eventuelle stoffers skæbne i jord og afledningsvand bør undersøges.

P.u.v.

EYVIND VESSELBO
formand